

М.І. Стегней, канд. екон. наук, доцент
Мукачівський державний університет, м. Мукачево

М.І. Паук, голов. економіст бюджетного відділу
Фінансове управління Мукачівської РДА, м. Мукачево

І.М. Козик, асистент
Мукачівський державний університет, м. Мукачево

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СФЕРИ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Постановка проблеми. Глобалізація світового ринку, розвиток інтеграційних процесів, трансформація господарської діяльності демонструють, що традиційні принципи та орієнтири структурування і розвитку суб'єктів світового й національних господарств застаріли. Основним імперативом інвестиційного розвитку – джерела інвестицій. Внутрішні інвестиційні можливості України поки що обмежені, ринкові джерела інвестицій формуються дуже повільно, інвестиційні можливості українських банків теж незначні. Тому на даний час постає проблема залучення в українську економіку інвестицій, зокрема іноземних, що ставить перед вченими-економістами завдання розробки відповідних механізмів реалізації ефективної інвестиційної політики з урахуванням сучасних економічних трансформацій. Такими механізмами є стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки та впровадження дієвого механізму податкових пільг.

Процес економічних трансформацій національної економіки активно розвивається і тому розгляду питань державного регулювання інвестиційної сфери необхідно приділяти значну увагу. Це важливо для оцінки можливих перспектив формування інвестиційної стратегії окремих компаній, видів діяльності, територіальних одиниць, регіонів та, в цілому, країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти державного регулювання інвестиційної сфери в період економічних трансформацій досліджували С.А. Гуткевич [1], О.О. Зеленько, І.О. Іртицева [7], Н.В. Ковтун, Л.О. Мармуль, В.І. Міщенко [8], В.С. Усик [9] та інші українські й зарубіжні вчені. Проблема дослідження інвестиційної сфери на сьогоднішній день є актуальною, як з теоретичної, так і практичної точок зору. Попри здобутки всіх вище названих науковців,

сьогодні не достатньо вивчені риси, притаманні попереднім та сучасному етапам розвитку інтернаціоналізації господарських процесів і обставин, які необхідно врахувати в практиці залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в період економічних трансформацій.

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження стало комплексне вивчення чинників, механізмів, інструментів та принципів регулювання інвестиційної сфери національної економіки в період економічних трансформацій.

Виклад основного матеріалу досліджень. Важливою передумовою євро інтеграційних процесів України є її участь у європейському та світовому ринку капіталів й формування інвестиційного потенціалу за участю іноземних інвестицій. Для цього необхідним є створення умов мінімізації інвестиційних ризиків. Це обумовило визначення складових ефективності процесу довгострокового руху капіталу, в першу чергу прямих інвестицій, які забезпечують стратегічний економічний розвиток. Прямі іноземні інвестиції слід тлумачити як міжнародний рух капіталів з метою контролю та участі інвесторів у менеджменті і розподілі прибутку шляхом володіння або співволодіння реальними активами, цінними паперами та іншими ресурсами.

Державне управління вітчизняною інвестиційною сферою повинне враховувати наступні принципи:

- відповідність міжнародним нормам правового забезпечення інвестиційної діяльності;
- взаємна відповідальність інвесторів і держави;
- послідовна децентралізація інвестиційного процесу та розширення змішаного фінансування інвестиційних проєктів;
- залучення іноземних інвестицій для реалізації державних пріоритетних програм та ін.

Аналіз стану правового забезпечення інвестиційної сфери України в період економічних трансформацій свідчить про те, що законодавство потребує подальшого вдосконалення цього напрямку, адже незважаючи на значний масив правових актів, говорити про його системність і взаємоузгодженість передчасно.

Вітчизняне законодавство у напрямку регулювання інвестиційної сфери нестабільне, зазнає постійних змін, оскільки в процесі формування нормативно-правової бази одні законодавчі акти приймаються, інші відміняються, а їх окремі положення часто не узгоджуються і не знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах.

З метою законодавчого врегулювання процесу управління інвестиційною діяльністю, за останні роки було ухвалено цілу низку

нормативно-правових актів. 1 липня 2010 р. прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI [2] – нормативно-правовий акт, який покликаний стимулювати розвиток співпраці між державним та приватними секторами з метою забезпечення конкурентоздатності економіки України та залучення інвестицій в її економіку. Цей закон започаткував реформування інвестиційної сфери.

ЗУ «Про державно-приватне партнерство» зазначає такі основні принципи державно-приватного партнерства як, зокрема:

- рівність перед законом державних та приватних партнерів під час провадження діяльності в рамках державно-приватного партнерства;
- заборона будь-якої дискримінації та обмеження прав приватних партнерів, крім випадків, передбачених законом;
- узгодження інтересів державного та приватного партнерів з метою досягнення взаємної вигоди та реалізації мети діяльності в рамках державно-приватного партнерства;
- справедливий розподіл ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства.

Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» від 21 жовтня 2010 р. № 2623-VI [4], який набрав чинності 1 січня 2012 р. забезпечує максимальне спрощення для суб'єктів інвестиційної діяльності порядку отримання послуг, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів, шляхом запровадження принципу «єдиного вікна». Цей закон конкретизує правові та організаційні засади відносин, що формуються на етапі підготовки та реалізації інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» та спрощує порядок отримання послуг суб'єктом інвестиційної діяльності, необхідних для подальшої реалізації інвестиційного проекту.

22 грудня 2011 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інвестиційну діяльність» № 4218-V [1], який передбачає приведення термінології пов'язаної з інвестиційною сферою у відповідність із чинним законодавством, визначення терміну «інвестиційний проект» та змісту складових частин інвестиційного проекту, напрямів, шляхів та заходів державної підтримки і стимулювання інвестиційної діяльності, а також запровадження державної реєстрації інвестиційних проектів, проектних (інвестиційних) пропозицій, які потребують державної підтримки та проведення оцінки їх економічної ефективності.

21 лютого 2012 р. Верховною Радою України прийнято у першому читанні проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної реєстрації іноземних

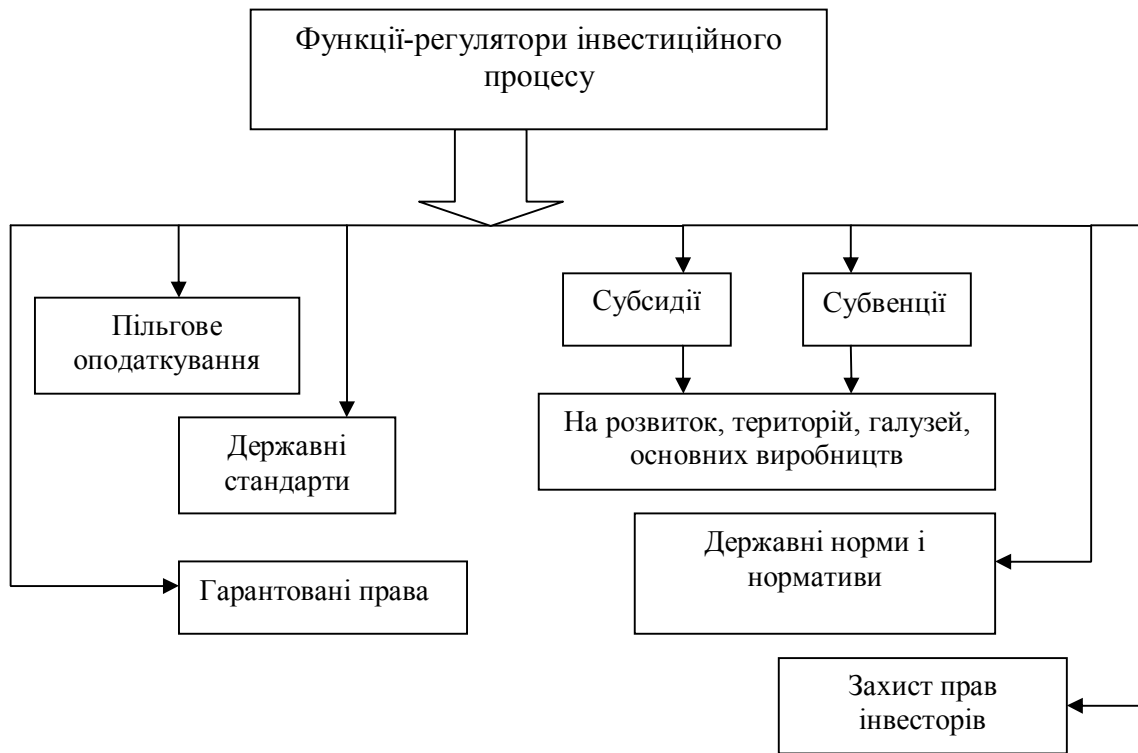
інвестицій» [5], який встановлює чіткі норми щодо здійснення державної реєстрації іноземних інвестицій органами державної реєстрації та її спрощення шляхом збільшення терміну подання інвестором документів для державної реєстрації іноземних інвестицій до 30 календарних днів після їх фактичного внесення, запроваджує механізм перереєстрації іноземної інвестиції у разі, якщо інвестор-нерезидент продав або будь-яким чином передав корпоративні права українського підприємства іншій юридичній або фізичній особі – нерезиденту, встановлює порядок анулювання державної реєстрації іноземної інвестиції у випадку вилучення іноземних інвестицій, а також встановлює семиденний термін, протягом якого органами державної реєстрації здійснюється така реєстрація.

21 червня 2012 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про індустриальні парки» № 5018-VI [3], що визначає правові та організаційні засади створення та функціонування індустриальних парків на території України.

Процес формування нормативно-правової бази в інвестиційній сфері України продовжується і сьогодні. У Верховній Раді України знаходиться на розгляді низка законопроектів, що спрямовані на удосконалення процесу регулювання відносин в інвестиційній сфері. Необхідним і довгоочікуваним є закон який би визначив порядок здійснення компенсаційних виплат інвесторам, які втратили свої кошти або цінні папери внаслідок недоступності інвестицій, тобто закон який би забезпечував фонд гарантування інвестицій на фондовому ринку. Крім того необхідно поставити в законодавчі рамки процес розв'язання стратегічних соціально-економічних проблем держави, покращення якості життя громадян, додаткового залучення інвестицій і підтримки розвитку економіки України інноваційним шляхом.

Нормативно-правова база формує принципи та функції державного регулювання інвестиційної сфери і забезпечує необхідні умови їх дотримання.

Одним з принципів регулювання інвестиційного процесу державою є досягнення компромісу між фіскальною функцією та ефективністю інвестування. Регулювання є однією з функцій управління і включає специфічні функції-регулятори інвестиційного процесу [6, с. 72-74], представлені на рисунку.

Функції державного регулювання інвестиційного процесу

Ефективність інвестиційної сфери залежить від рівня розвитку окремих складових національної економіки. Так, ми погоджуємося з твердженням В.С. Усик [9, с. 41], що важливу роль у формуванні сприятливого інвестиційного клімату в Україні відіграють фондовий ринок, фінансово-кредитна система, залучення іноземного капіталу, інвестиційна активність населення, структурно-інноваційна перебудова економіки та інші чинники. Крім того, ми підтримуємо думку В.І. Міщенко [8, с. 42], що рівень розвитку продуктивних сил держави – один з найважливіших чинників, що впливає на покращення інвестиційного клімату. Оскільки основні джерела інвестицій формуються у виробництві, то велике значення має зростання ВВП та національного доходу, що спрямовуються на нагромадження.

На нашу думку, важливим чинником, що впливає на інвестиційний клімат, є рівень розвитку інвестиційної сфери, особливо активних її елементів – підприємств і організацій будівельного комплексу. Якщо підприємства мають зношене та морально застаріле обладнання, то першочергове їх переозброєння може стати впливовим чинником активізації інвестиційних процесів в Україні.

На думку І.О. Іртищевої [7], для України особливо важливим є вдосконалення державної політики у сфері іноземного інвестування. Це зумовлюється тим, що в ході політичних і економічних реформ

інвестиційна діяльність у країні значною мірою обмежується насамперед браком власних коштів підприємств для ведення господарської діяльності. Проте проблема інвестиційних ресурсів визначається високими процентними ставками за кредитами, низькою конкурентоспроможністю на фінансових ринках, недосконалістю механізму довгострокового кредитування та ін.

В умовах дефіциту власних інвестиційних ресурсів важливим джерелом фінансових ресурсів для економіки України є іноземні інвестиції у різних формах. Але нині, як свідчить статистика, обсяги іноземних інвестицій ще недостатні, щоб відігравати вагомую роль додаткового джерела фінансування структурної перебудови економіки України [7].

Головна проблема інвестиційної сфери – джерела інвестицій. Внутрішні інвестиційні можливості держави поки що обмежені, а ринкові джерела інвестицій формуються дуже повільно, інвестиційні можливості українських банків теж незначні. Тому постає необхідність залучення в українську економіку інвестицій, зокрема іноземних, що ставить перед юристами завдання комплексного нормативно-правового забезпечення, а перед вченими-економістами – завдання розробки відповідних механізмів реалізації ефективної інвестиційної політики з урахуванням специфічних ризиків сучасного етапу економічних трансформацій.

Висновки. Сучасний розвиток світового господарства відбувається поряд із розгортанням процесів глобалізації, які чинять суттєвий вплив на систему міжнародних економічних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік. Найбільш притаманною рисою глобалізації є її фінансова складова, яка характеризується взаємозалежністю фінансово-економічних систем країн світу. Прямі іноземні інвестиції – одне з найяскравіших явищ світової економіки. Сьогодні багато фірм активніше розширюють свою діяльність за рубежем за рахунок прямих інвестицій, і фактично всі економіки на сучасному етапі конкурують за залучення капіталу транснаціональних компаній – у результаті глобальні фінансові потоки можуть досягати високого рівня.

На сьогодні в Україні існує велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері, та в цілому створено правове підґрунтя для здійснення інвестиційної діяльності. Розгалужена система нормативно-правових актів свідчить про те, що держава вживає заходи з метою створення в Україні належних умов функціонування інвестиційної сфери шляхом закріплення на законодавчому рівні її принципів та правил.

Бібліографічний список: 1. Про інвестиційну діяльність: Закон України Про внесення змін до Закону України № 4218-V – [Електронний ресурс] – [http:// zakon.rada.gov.ua/go/4218-17](http://zakon.rada.gov.ua/go/4218-17). 2. Про державно-приватне партнерство: Закон України № 2404-VI– [Електронний ресурс] – [http:// zakon.rada.gov.ua/go/2404-17](http://zakon.rada.gov.ua/go/2404-17). 3. Про індустриальні парки: Закон України № 5018-VI – [Електронний ресурс] – <http:// zakon.rada.gov.ua/go/5018-17>. 4. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»: Закон України № 2623-VI– [Електронний ресурс] – [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-17](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-17). 5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної реєстрації іноземних інвестицій: Проект Закону України. – [Електронний ресурс] – [http://http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4835-17](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4835-17). 6. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики: монография / С.А. Гуткевич – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2003. – С. 72-74. 7. Іртищева І.О. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України / І.О. Іртищева // Наука та технології: крок у майбутнє // мат-ли міжнар. наук.-практ. конф., 1–15 берез. 2007 р., Дніпропетровськ / М-во освіти і науки України, Дніпропетровський нац. ун-т. – Дніпропетровськ: Наука та освіта, 2007. – С. 87–89. 8. Міщенко В.І. Фінансові складові інноваційно-інвестиційної діяльності в регіоні / В.І. Міщенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 38. – С. 41-50. 9. Усик В.С. Інвестиційна привабливість АПК Буковини / В.С. Усик, О.Ф. Бацура // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 39-42.

Стегней М.И., Паук М.И., Козик И.Н. Государственное регулирование инвестиционной сферы в период экономических трансформаций. Проведено комплексное исследование факторов, инструментов и принципов государственного регулирования инвестиционной сферы в условиях экономических трансформаций национальной экономики. Проанализировано соответствие нормативно-правового обеспечения инвестиционной сферы. Обоснованы основные задания развития инвестиционной сферы национальной экономики.

Stehnei M., Pauk M., Kozik I. State regulation of investment sector in the period of economic transformation. A comprehensive study of the factors, tools and principles of state regulation of investment sphere in terms of economic transformation of the national economy. The correspondence of legal support of investment sphere. Substantiated the main tasks of development investment sector of the national economy